

E L M E U C A R L E S S A L V A D O R

El títol d'aquesta lectura recorda el del llibre de Josep Pijoan: "El meu Joan Maragall". Jo no vaig tan lluny per que jo no vaig ser mai l'amic de Carles Salvador sinò el deixeble i company de camí. Ell va orientar la meua vida de cara a València i a la llengua com a factor essencial de la nostra personalitat. Ell va obrir-me els ulls a un passat massa ignorat de lluites i glòries i sens dubte a un esperançador previndre. Ell va recomanar-me les lectures bàsiques per a la meua formació nacionalista. Ell va senyalar-me per quin camí de la cultura podia enfiar la meua tasca, ja que en aquells temps a València estava tot per fer, i al dir-li que jo havia sol·licitat una plaça de mestre de la Mancomunitat de Barcelona, va fer-me renunciar, per que ací faltava gent amb un esperit valencià insubornable.

Abans de conèixer-lo personalment ~~jaixaxax~~ ja tenia notícies de la seua obra. Degué ser per la dècada dels vint quan vaig llegir uns versos d'ell publicats a les pàgines d'un setmanari vinarosenc titolat "Vinaroz"; uns versos que tenien forma de creu, per que era l'època en que els poetes feien amb els versos figures i dibuixos; les ~~obres~~ ^{angunies} del modernisme del que Carles ens ha deixat alguna mostra. L'època dels seus primers llibres de versos: "Plàstic" i "El bes als llavis" i en ~~prosa~~ valenciana prosa "Les memòries del frare Godofred", "La dragomana dels deus" i "L'artista de la Valltorta". Es aquesta també l'època dels meus primers versos, que afortunadament no he publicat.

En aquells anys vaig començar a col·laborar als diaris de Castelló: "La Provincia Nueva" i l'"Heraldo de Castellón" i com tots aquells que comencen em preocupava més el títol dels treballs que el que volia dir. Durant el servei militar a l'Àfrica, les cròniques que escribia les titolava "Cartas Marruecas" com Pedro Antonio de Alarcón i quan vaig començar la meua col·laboració en valencià a base de la gramàtica i el Diccionari del Pare Fullana, puix no hi havia altra cosa, com era un més dels que qui havien llegit a D'Ors, vaig fer un "Glosari" pel meu compte del que no vullc enrecordar-me

~~Puixxax~~ Aquest destarifat "Glosari" fet amb la més bona fe del món va ser la meua salvació, puix el va llegir Carles Salvador i quan menys ho pensava, pel juny del 1932 va escriure'm una lletra en la que m'anima-

va a seguir en aquella tasca i em demanava ~~si~~ volia acceptar una beca de la Generalitat de Catalunya per a assistir a l'Escola d'Estiu; jo no sabia què era allò, però vaig dir si a ulls clucs. Parlar d'Aquella Escola d'Estiu és traure a flor de pell una sèrie de records ^{que encara perduren.} ~~tanmateix~~ Va ésser per a mi una experiència difícil d'oblidar. A l'Escola Industrial de Barcelona es realitzaren les tasques, era molt agradable la convivència de centenars de mestres i mestresses, una prova que mai havia viscut. Allò fón per a mi com la troballa d'un món que jo havia somniat i que al fi era una realitat que quasi no podia creure.

Totes classes a que vaig matricular-me, totes les lliçons que vaig rebre foren mol formatives. Recorde i encara tinc en una carpeta els apunts d'aquelles lliçons, senyalant especialment: "L'evolució psíquica de l'infant",-15 lliçons- a càrrec del Dr. Emili Mira. "L'educació i la l'oci",-3 lliçons- del professor Pau M. de Santillana. "Curs elemental de català",-20 lliçons- d'Eduard Artells. "L'escola activa a l'aire lliure",-3 lliçons-, per Rosa Sensat. "Història de Catalunya", -20 lliçons-, professor Enric Bagué. "Història d'Espanya",-15 lliçons-, prof. Gonçal de Reparaz. "Literatura catalana antiga",-10 lliçons-, prof. Marçal Oliver. "La geografia local com a centre d'interés",-5 lliçons-, prof. Pau Vila. "La formació dels Museus escolars",-20 lliçons-, prof. R. Candel Vila. "La música a través dels poetes", -6 lliçons de divulgació musical. "La dansa popular a l'escola",-6 lliçons-, prof. Aureli Cpmany i les classes de "Realitzacions" a càrrec de l'escultor Rafel Solanic. L'Escola d'Estiu era un rusc de cultura, els mestres i mestresses anaven d'ací enllà semblaven sense esma però cada un a sabia el seu quefer,

La Setmana Final era extraordinària, havien finat les classes i aquesta es dedicava a conferències, exposicions, converse, visites a museus i institucions, festivals artístics i excursions. El cicle de conferències estigué dedicat a estudiar "Els grans problemes de l'educació moral a l'escola d'avui", parlaren Rudolf Llopis, socialista i Director General del Ministeri allavors d'Instrucció Pública de la República; el Dr. Joaquim Xirau. i el Dr. Manuel Garcia Morente. Altres conferències anaren a càrrec de Ventura Gassol, Josep Estalella i Joan Llongueres. Però les sessions més importants foren ~~les conferències~~ les Converses Pedagògiques sobre "Problemes que planteja l'ensenyament del llenguatge a Catalunya" a les quals i com representant de València estigué Carles Salvador.

Personalment vaig conèixer a Carles Salvador en l'Escola d'Estiu estan. Va escriure'm el dia i hora ~~me~~ que arribava i vam quedar que l'esperaria a la porta de l'Escola Industrial amb un mocador blanc a la mà. Poc més o manco de l'hora comvinguda vaig veure vindre un home rabassut i ample muscles que hem feia una senyal ~~amb el cap~~ ^{ma en l'aire}, era ell; vam saludar-nos, vaig donar-li una abraçada agraït i emocionat, començant tot seguit una ~~conversam~~ agradable conversa de com anaven les classes i ~~com m'orientava~~ l'ambient que les voltava i si havia saludat a Rafael Candel i Vila, de Xàtiva, professor de ciències a la Normal o de l'Institut Escola de Barcelona al qui m'havia recomanat per a que m'orientara.

L'esdeveniment més important i central de la Setmana Final són sens dubte la gran "Conversa pedagògica" sobre el tema ~~citada~~ abans. Les sessions es celebraren del 22 al 26 d'agost de 1932 a la Sala d'Actes de l'Escola Normal i presidí la seua inauguració el mestre Pompeu Fabre. Amb aquestes "Converses" l'Escola d'Estiu recollí i consagrà oficialment una vella i glòria tradició del Magisteri Català -la tradició de les Converses Pedagògiques- i posà els fonaments per a la solució col·lectiva d'un dels problemes escolars de més viva actualitat a Catalunya. En la tercera sessió actuà Carles Salvador amb un parlament ~~legit~~ en defensa de la conclusió sisena del punt segon que feia referència a que els mestres deuen conèixer a fons les llengües catalana i castellana.

Del seu parlament són aquestes paraules: "Al mestre se li ha de demanar més que no el parlar i entendre el català. No és prou entendre'l com no és prou el parlar-lo. El pastor, el mariner i el pagès analfabets de les nostres terres estan en tan bones condicions i, en prou casos en millors condicions que no aquests mestres oblidadissos de ço que és posseir un idioma."

A banda de tot açò Carles ens acompanyà a les visites a Museus i institucions. Una excursió de cara a la Natura dirigida pel professor Candel i Vila i una excursió inolvidable a Sant Joan de les Abadeses, Vic i Olot. Aprofitant algunes hores lliures vaig acompanyar a Carles a fer diverses visites ~~que~~ podent així conèixer a Josep Maria de Casacuberta, el de l'Editorial Barcino; als professors Rubió i Balaguer i Aramon i Serra i als escriptors Alfons Masseres i Enric Bagué, recalant per fi a una tertúlia literària que presidia el comediògraf Ramon Vinyes, ubicada en un comerç a la dreta i a l'entrada del carrer "Fernando" per la Rambla, on es feia

una exposició de palmitos amb versos dels poetes catalans i que aquell any havia col·laborat Carles Salvador. Així va nèixer una amistat que es trebaria amb la seua prematura mort.

A l'any següent Carles dirigí la Colòbia Escolar que organitzà la Societat Castellonenca de Cultura i altra vegada vaig tindre la satisfacció de que comptara amb el meu ajut. Durant un mes convivirem amb trenta xiquets a l'ermitori de Sant Pau d'Albocàsser. (Alt Maestrat). Allí en ensenyà a portar una escola a l'aire lliure i a tindre els alumnes capficats en un quadfer o altre, estudis o jocs. El contacte amb la naturalesa, ~~llun~~ lluny de la capital, ens donà material de sobra per parlar de la vida pobletana, oficis, festes i costums, de la seua vida econòmica i social. Es donaren lliçons de geografia i història valenciana, s'ensenyaren cançons i jocs d'infants. Carles ens recomanà unes converses generals amb els xiquets d'entreteniment i cultura dirigides a enriquir el vocabulari infantil, parlant-los dels oficis de l'home o de la dona, coses que es veien a un poble i a una capital, al carrer, a l'ewcola, a l'església, al menjafor de casa o a la cuina, es feien llistes de noms de plantes, d'arbres, de fruite, de flor, etc. etc. Molt interessant fón ~~ix~~ l'excursió al barranc de la Valltorta i la visita al la Cova dels Cavalls per vore les pintures rupestres.

Ell va animar-me a col·laborar al diari "La Publicitat" i al popular i magnífic setmanaridit "Mirador". Ell va fer la tria dels meus primers versos i posà pròleg i títul al meu primer llibre l'any 1933. Ell va portar-me a Lo Rat Penat i no parà d'animar-me a publicar el modestament he anat ~~escribint~~ escribint.

Aquestes paraules són record i agraïment a la memòria del meu mestre Carles Salvador i Geimeno.

E . SOLER GODES

València 22 octubre 1980